Maandag 31 mei 1915 – ochtendeditie

Berlijn, 30 mei. Ambtelijke mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Na een voorbereiding door een artilleriebeschieting van 10 uur deden de Fransen oostelijk van het IJzerkanaal een aanval op onze stellingen ten noorden van de Hondthoeve. Tegen middernacht was de aanval over de gehele linie afgeslagen onder zware verliezen voor de vijand. Een aantal zoeaven, waaronder manschappen van vier verschillende regimenten, werd gevangen genomen.

Duitse oorlogsliteratuur over België.

Brussel, 28 mei.

Het zakelijk gedeelte van het artikel van von Bissing[1] geeft mij nog aanleiding tot enkele opmerkingen.

Van belang lijkt mij vooreerst deze uitspraak: De voornaamste zorg van het Duitse bestuur moet daarin bestaan de stilstaande raderen van de Belgische staatsmachine opnieuw in beweging te brengen met de hulp der Belgen en onder Duits toezicht en verantwoordelijkheid, want als de vrede komt moet België, zover dat mogelijk is, niet een uitgewrongen doek zijn, maar levend en levenskrachtig. Dit te bereiken is in de eerste plaats het doel van de maatregelen genomen om geldverkeer, industrie en landbouw te doen herleven.

Om tot herstel van het normale geldverkeer te geraken werd dan het emissiedepartement van de Société Générale geschapen, wat prof. Von Bissing breed uitlegt, maar waarvan wij de grote lijnen bij onze lezers bekend mogen veronderstellen. Of echter alles op dit gebied

---

[1] Zie het ochtendblad van 30 mei.

daardoor nu pour le mieux dans le meilleur des mondes is geworden, zoals de schrijver schijnt te vinden, zou nog wel eens nader te bezien zijn.

In hoeverre bij alle maatregelen de Duitsers op medewerking der Belgen zelf rekenen, in hoeverre deze medewerking reeds bereikt is, werd door mij in mijn vorig artikel al aangestipt; hetgeen von Bissing in verband hiermee over de Vlaamse bevolking van België zegt, hoop ik te bespreken in een volgende brief, welke speciaal aan dit onderwerp gewijd zal moeten zijn, daar deze vraag ook voor ons Nederlanders van belang is en er zich op dit ogenblik reeds verschillende Duitse schrijvers mee bezig hebben gehouden.

De maatregelen, ten bate van landbouw en veeteelt genomen, worden vergezeld van plannen op sociaal gebied. Verplichte ongevallen- en ouderdomsverzekering, fabrieksinspectie uit veiligheids- en gezondheidsoogpunt, bestrijding der prostitutie staan op het programma en zullen, naar het Duits bewind hoopt, er toe leiden de arbeidersklasse met de tegenwoordige toestand te verzoenen.

Een der moeilijkste vraagstukken is de werkverschaffing, waarvan de tegenwoordige toestand door de schrijver zeker veel te rooskleurig wordt voorgesteld. Wanneer hij namelijk, na over het te werk stellen van spoorwegwerkers, brievenbestellers, enz. te hebben gesproken, opmerkt: zo vinden dus meer en meer Belgische beambten en werklieden, wanneer zij bereid zijn eerlijk hun werk te doen, onder het Duits beheer hun brood, dan schijnt hij niet te weten, dat zeer velen van hen zogenaamd ter beschikking zijn gesteld en dan maar twee derden van hun wedde krijgen uitbetaald, terwijl de maandelijkse betalingen steeds achterstallig zijn en op hoogst onregelmatige wijze geschieden.

Aan de hervorming van het schoolwezen heeft het generaal-gouvernement ook reeds zijn aandacht geschonken, maar gebrek aan leerkrachten belet voorlopig de plannen ten uitvoer te brengen. Deze plannen in bijzonderheden na te gaan, zoals de schrijver doet, zou te veel ruimte vragen; maar wij merken in het voorbijgaan op dat in alle Belgische scholen vrij spoedig het Duits als verplicht leervak zal worden ingevoerd; in de Vlaamse scholen zal zelfs – zegt de schrijver – het Duits het Frans doeltreffend kunnen vervangen, daar het Frans voor die delen van het land, welke niet uitsluitend door Walen bewoond worden, slechts weinig voordeel biedt. Is dat niet een wat al te radicale oplossing der taalkwestie?

Grote moeilijkheden biedt ook de herneming der universitaire studies. Gent ligt buiten het bereik van het gezag van de gouverneur-generaal; Luik werd hoofdzakelijk door buitenlanders bevolkt en verheugde zich nu juist niet in een bijzonder wetenschappelijke naam, meent de Munchense professor; komen dus voor heropening het eerst in aanmerking Leuven en Brussel, waarover trouwens, zoals men weet, reeds gesproken is. Begrijpen wij de schrijver goed, dan zal de gouverneur-generaal binnenkort de opening der hogescholen voorschrijven.

Tot de reeks bemoeiingen om het openbare en geestelijke leven weer op te beuren, behoort ook de heropening van musea en bibliotheken, wat buitenstaanders wellicht op dit ogenblik minder dringend lijkt, maar door de schrijver absoluut noodzakelijk wordt gevonden. De vrees, zegt hij, dat bijzonder kostbare of zeldzame stukken of stukken van Duitse oorsprong naar Duitsland terug zullen worden gevoerd, is ongemotiveerd; tot nu toe is geen enkel kunstwerk uit België weggevoerd en ook in de toekomst zal dit niet gebeuren. Alleen zou het kunnen dat een aantal beroemde kunstwerken als pand naar Duitsland werd gebracht, totdat de verdwenen schilderijen van Rubens, van Eyck en anderen (schrijver

bedoelt die, welke bij het begin van de oorlog naar elders in veiligheid werden gebracht) terug zijn gekeerd. Een open vraag blijft het nog wat er met die kunstwerken zal gebeuren, welke zonder enige twijfel tijdens de revolutieoorlogen of onder Napoleon uit Duitsland naar Frankrijk en België gesleept zijn; reeds in enkele gevallen zijn uit Noord-Frankrijk zulke werken naar Duitsland teruggebracht.

Een grondige inspectie van bibliotheken en archieven moest, naar het nieuw bewind oordeelde, ook ter hand worden genomen, wat de archieven betreft is deze zelfs afgelopen. Hieromtrent zegt de schrijver: “Zeer overdreven geruchten over hun verwoesting deden de ronde, maar het is gebleken dat, afgezien van de beklagenswaardige brand van de Leuvense bibliotheek en van schade in enige plaatselijke archieven, zoals het zeer kostbare van Dinant, ernstige verliezen niet te betreuren zijn.” Mijn persoonlijke inlichtingen luiden enigszins minder optimistisch, maar het komt er ten slotte slechts op neer wat men onder “ernstig” verlies verstaat. Het aartsbisschoppelijk archief van Mechelen blijkt door de geestelijke overheid bijtijds in veiligheid te zijn gebracht.

Over het herleven van schouwburg- en muziekleven is de schrijver tevreden; hij wijst op de bekende Duitse concerten te Brussel en bericht dat Duitse toneelvoorstellingen, op geregelde tijden te houden, in overweging zijn. Toch moeten, besluit hij voorzichtig, deze dingen slechts langzaam aangepakt worden, want, en dit stelt hij dan aan het einde van zijn beschouwingen op de voorgrond, nog moet, niemand weet hoe lang, “das Militär in Belgien das letzte Wort haben”.

Ja, ja; daar zit hem juist de kneep! Ik behoef dat aan mijn landgenoten, die leven onder een mobilisatie, welke reeds tien maanden duurt, niet verder uit te leggen; elke Hollander kan zich wel zowat voorstellen wat er van het gewone, geregelde leven terecht

komt in een land, waar het militair belang voor alles moet gaan en het laatste woord moet hebben. Wij zitten in dit opzicht in België en Holland zowat in hetzelfde schuitje, als is het in ons vaderland dan, goddank, nog in mindere mate.

Van de ernst, waarmee de Duitsers zich in Belgische toestanden willen inwerken, getuigt ook een handig boekje, getiteld: Belgien, Land, Leute und Wirtschaftsleben. Het is samengesteld door de hoogleraar in de aardrijkskunde aan de Berlijnse universiteit, Otto Baschin, en uitgegeven in opdracht van het generaal-gouvernement. Het boekje beoogt een soort gemakkelijke leidraad te zijn voor allen, die nu ambtshalve met België in aanraking komen en geeft een overzicht van de natuurlijke gesteldheid van het land, van de bevolking, van de staatsinrichting, van de economische toestanden en een topografische beschrijving der provincies, dit alles in een goede zestig bladzijden; daarop volgt een voor Duitse ambtenaren zeer praktische lijst van de Belgische gemeenten, welke niet minder dan 84 bladzijden beslaat. Een duidelijk kaartje besluit het geheel.

Het is een zeer gemakkelijk te overzien werkje, dat gebruik maakt van de laatste statistische gegevens en ook in andere dan Duitse kringen, in tijden, waarop veler ogen op België gevestigd zijn, wegens het vele materiaal dat het bevat, als een nuttig handboekje gebruikt mag worden.

Er veel meer over te zeggen ligt niet in ons bestek, alleen willen wij de opmerking niet achterhouden, dat in de lijst der gemeenten de Vlaamse gemeenten onder hun Franse namen geboekt worden, en op de Vlaamse naam alleen een verwijzing aangebracht is. Bij Veurne bv. heet het: siehe Furnes, en op dit woord volgen dan de nadere gegevens. Zo Fransgezind waren zelfs de Belgische spoorgidsen en de officiële postgidsen niet.

Maandag 31 mei 1915 – avondeditie

Parijs, 30 mei. Het officiële avondbericht luidt:

Wij hebben alle Duitse loopgraven op de rechteroever van het IJzerkanaal in het district Pilkem genomen, 50 gevangenen gemaakt en 3 mitrailleurs veroverd.

Berlijn, 31 mei. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Bij Oostende hebben de kustbatterijen een vijandelijke vlieger neergeschoten.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Zoeven (29 mei) ontvang ik het Wet- en verordeningsblad, waarin bij besluit van 22 mei bekend wordt gemaakt dat de moratoire bepalingen met een maand verlengd zijn. Zij blijven dus tot 30 juni van kracht.

Dit zal een grote geruststelling zijn voor financiële en handelskringen, waarin het reeds een zekere zenuwachtigheid had veroorzaakt, dat deze aankondiging iets later dan gewoonlijk komt, te meer daar er, tot nu toe door niets gerechtvaardigde, geruchten omtrent een spoedige opheffing van het moratorium hardnekkig de ronde deden. Immers het is zeker dat bij de Duitse overheden de begeert bestaat dezer uitzonderingsbepalingen op te heffen, maar eveneens zeker is het dat tot nu toe de daarvoor vereiste formule nog niet gevonden is.